
Polwica, st. 4 i 5, Skrzypnik, st. 8, gm.
Domaniów, woj. dolnośląskie, AZP
84-30/55, 56, 82

Informator Archeologiczny : badania 33, 73-74

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

POLWICA, st. 4 i 5, **SKRZYPNIK**, st. 8, gm. Domaniów, woj. dolnośląskie, AZP 84-30/55, 56, 82

- osada/obozowisko z młodszej epoki kamienia: kultura ceramiki wstęgowej, grupa jordanowskośląska kultury lendzielsko-polgarskiej, kultura pucharów lejowatych, kultura amfor kulistych (neolit)
- osada i cmentarzysko kultury unietyckiej (wczesna epoka brązu)
- osada kultury łużyckiej – II-III okres epoki brązu – wczesna epoka żelaza
- osada kultury lateńskiej – okres lateński C1/C2-D1
- osada kultury przeworskiej – młodszy okres przedrzymski – okres wędrówek ludów
- osada z okresu wczesnego średniowiecza VI-VII i X/XI-XII w.
- osada z okresu późnego średniowiecza

Badania prowadziła mgr Elżbieta Noworyta pod merytorycznym kierunkiem prof. dr. hab. Bogusława Gedigi i dr. hab. Jerzego Lodowskiego (Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Oddział Wrocław, Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu). W pracach uczestniczyli: L. Berduła, M. Dobrakowski, J. Domańska, C. Francke, J. Gołubkow, B. Hetmaniuk, K. Romanow i J. Wolfram. W badaniach terenowych ponadto udział wzięli: J. Gniewek, M. Grześkowiak, J. Kopiasz, K. Majewska, M. Michnik, R. Szwed, K. Ślipko-Jastrzębska, W. Tomciów. Prace finansowane przez Agencję Budowy i Eksploatacji Autostrad.

Prace wykopaliskowe w tym rejonie podjęte zostały w związku z budową autostrady A4. Poprzedzone były badaniami powierzchniowymi i sondażowymi. Wszystkie 3 stanowiska, wydzielone w trakcie badań AZP jako odrębne, tworzą w rzeczywistości jeden duży, wielokulturowy zespół osadniczy, położony około 1,3 km na południe od Polwicy i około 1 km na północ od Skrzypnika. Usytuowane są w południowo-wschodniej części mezoregionu Niziny Śląskiej, na terenie prawie równinnym (147 m n.p.m.) z niewielkim wyniesieniem w części zachodniej (Skrzypnik 8-149 m n.p.m.). W rejonie stanowisk brak obecnie cieków wodnych, a te, które mogły się tu pierwotnie znajdować, zniszczone zostały przypuszczalnie przez intensywną uprawę oraz prace melioracyjne.

W latach 1998 (pierwszy sezon badań) – 1999 przebadano obszar o łącznej powierzchni 8,5 ha. Odślonięto i wyeksplorowano 5510 obiektów nieruchomych, w tym na stanowisku 4 w Polwicy 1310 obiektów, na stanowisku 5 w Polwicy 3000 obiektów, na stanowisku 8 w Skrzypniku 1200 obiektów.

Na podstawie dotychczasowego rozpoznania stwierdzić można, że przebadany areal stanowi część dużego, wielokulturowego zespołu osadniczego, składającego się z wielu osad i cmentarzysk, zajmujących przestrzeń około 2 km. Jego początki zaczęły się kształtować już w neolicie; trwał z wielkimi przerwami aż do późnego średniowiecza.

Pozostałości osadnictwa z okresu młodszej epoki kamienia reprezentuje 105 obiektów nieruchomych, w tym: 1 kultury ceramiki wstęgowej; 73 kultury pucharów lejowatych; 17 kultury amfor kulistych; 11 obiektów, w których stwierdzono współwystępowanie materiału ruchomego kultury pucharów lejowatych i amfor kulistych; 2 zawierające materiał grupy jordanowskośląskiej kultury lendzielsko-polgarskiej i kultury pucharów lejowatych oraz 1 obiekt datowany ogólnie na neolit. Wszystkie, z wyjątkiem 2 grobów, stanowiły relikty zabudowy mieszkalnej i gospodarczej. Odkryte zostały prawie wyłącznie na stanowisku Polwica 4/Skrzypnik 8, w zachodniej części przebadanego obszaru, na niewielkim wyniesieniu terenu.

Ślady związane z początkiem okresu epoki brązu są nieliczne. Stanowi je kilkanaście obiektów pochodzących z płaskiego, bardzo silnie zniszczonego przez późniejsze osadnictwo cmentarzyska szkieletowego kultury unietyckiej i być może współczesnej mu osady.

Spośród wszystkich odkrytych na przebadanym obszarze obiektów nieruchomych ponad połowę oznaczono jako przynależne do kultury łużyckiej. Były to relikty konstrukcji mieszkalnych, palenisk,

pieców, studni, słupów i jam różnego rodzaju. Pozostałości osadnictwa kultury łużyckiej stwierdzono na długości około 800 m. Wyróżniono osadę Polwica 4/ Skrzypnik 8, położoną w zachodniej części przebadanego terenu oraz położoną we wschodniej części osadę Polwica 5, oddzieloną od poprzedniej strefą bez śladów osadnictwa o szerokości 100 m. Osadnictwo kultury łużyckiej rozwijało się na przebadanym terenie nieprzerwanie od II-III okresu epoki brązu do okresu halszackiego.

W dwudziestu kilku obiektach, w obrębie materiału przemieszanego kulturowo, odkryto ceramikę reprezentującą horyzont osadnictwa celtyckiego z faz LT C1-C2 – LT D1.

Bardzo liczne na badanych stanowiskach były relikty osadnictwa z czasów trwania kultury przeworskiej, reprezentowane przez 726 obiektów nieruchomych: obiektów mieszkalnych, jam gospodarczych, studni (w dziewięciu przypadkach z dobrze zachowanymi drewnianymi cembrowinami), palenisk, kotlinek pieców dymarskich, pieców do wyprazania rudy darniowej, mielerzy, dołów posłupowych, wybierzyisk gliny oraz różnorodnych jam. Ich chronologia obejmuje czas od późnego okresu przedrzymskiego po wczesny okres wędrówek ludów. Podobnie jak osadnictwo kultury łużyckiej wystąpiły one w dwóch wyraźnie wyodrębniających się skupiskach stanowiących dwie osady. Pierwsza z nich obejmowała stanowiska Polwica 4 oraz Skrzypnik 8, druga znajdowała się na wschód od pierwszej i obejmowała stanowisko Polwica 5. Między nimi, na osi wschód-zachód, znajdował się 100-metrowy odcinek pozbawiony śladów osadnictwa.

Znaczących odkryć dokonano także z okresu wczesnego średniowiecza, zwłaszcza z jego początkowych faz. W sumie odsłonięto i wyeksplorowano około 200 różnych obiektów osadniczych. Są to obiekty mieszkalne, studnie, piece dymarskie, paleniska i prażaki, ślady po słupach, zbiorniki na wodę oraz obiekty o funkcji nieokreślonej. Ponad 60 obiektów zawierało ceramikę w tzw. typie prakim z końca VI i VII wieku. Czas funkcjonowania pozostałych obiektów wczesnośredniowiecznych datowany jest na koniec X i XI-XII w.

Wszystkie badane osady pradziejowe i wczesnośredniowieczne zawierały obfity i różnorodny inwentarz ruchomy w postaci ceramiki, wyrobów z kości i rogu, kamienia, krzemienia, brązu, żelaza oraz drewna i szkła.

Z okresu późnego średniowiecza pochodzi niewiele obiektów i zabytków ruchomych. Są to przeważnie ślady po słupach lub niewielkie jamy.

Całość materiału zabytkowego oraz kopia pełnej dokumentacji z badań zgromadzone są w Muzeum Miejskim Wrocławia, Oddział Muzeum Archeologiczne. Oryginalna dokumentacja terenowa wraz z wersją elektroniczną przekazana została do Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, Oddział we Wrocławiu.

Prace wykopaliskowe na stanowisku będą kontynuowane.

Poznań – Nowe Miasto, st. 284, gm. *loco*, woj. wielkopolskie, AZP 54-28/96 – patrz: młodszy okres przedrzymski – okres wpływów rzymskich

Przybranówek, st. 29, gm. Aleksandrów Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie – patrz: neolit

RYBNIKI, st. 1, gm. Wasilków, woj. podlaskie, nr AZP 34-86/1

- kopalnie krzemienia z późnej epoki brązu – wczesnej epoki żelaza

W sezonie 1999 przeprowadzone zostały badania wykopaliskowe na terenie rezerwatu przyrodniczego „Krzemianka” w Rybnikach, na stanowisku „Stroma Górka”. Miały one charakter sondażowy i były kontynuacją prac z 1998 roku. Kierownikiem badań był mgr Marek Zalewski (autor sprawozdania, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie). Finansowało je Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. W terminie od 21 czerwca do 12 lipca przebadano powierzchnię 8 m².